

Universitätsbibliothek Wuppertal

P. Vergili Maronis Aeneis

Vergilius Maro, Publius

Berolini, 1889

X.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-730](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-730)

X.

Iuppiter dis convocatis bellum inter Troianos et Italos, quamquam fieri vetuerat, tamen suscitatum indignatur; —	15
Venus et Iuno de causa calamitatis Troianorum inter se rixantur.	95
aequatis utrorumque sortibus Troiani vim Rutulorum sustinent.	145
Aeneas foedere cum Tarchone icto triginta navibus devehit socios:	
praemisso equitatu adsunt Etrusci Ligures Mantuani;	214
a nymphis marinis de periculo suorum doctus expedit arma,	275
cum magna suorum laetitia, hostium miratione milites exponit,	307
quod facere frustra prohibitus cum Turno acie dimicat.	361
Pallas quamvis equitibus suis ex fuga retractis bene rem gerat,	
tamen iniquo proelio cum Turno congressus mortem occumbit.	509
id ubi comperit, Aeneas Turnum ferro petit per acies Rutulorum,	542
sed hoc tantum efficit caedibus, ut castra obsidione liberentur:	605
Turnum ut periculo mortis eripiat, Iuno potestate ab Iove facta	635
vana spe Aeneae ferendi in navem elicit et domum abducit.	688
Mezentius posteaquam cum Etruscis ancipiti diu Marte certavit,	754
ab Aenea vulneratur, Lausus filius patrem protegens necatur;	832
ad quem ulciscendum equo ille concitato redit mortemque minitans obit.	832

Lovis iussu, auxilia Aeneae: variae ante castra pugnae.

—

Panditur interea domus omnipotentis Olympi
 conciliumque vocat divom pater atque hominum rex
 sideream in sedem, terras unde arduus omnis
 castraque Dardanidum aspectat populosque Latinos.
 considunt tectis bipatientibus, incipit ipse: 5
 'caelicolae magni, quianam sententia vobis
 versa retro tantumque animis certatis iniquis?
 abnueram bello Italiam concurrere Teucris.
 quae contra vetitum discordia? quis metus aut hos
 aut hos arma sequi ferrumque lacessere suasit? 10
 adveniet iustum pugnae (ne arcessite) tempus,
 cum fera Karthago Romanis arcibus olim
 exitium magnum atque Alpes immittet apertas:
 tum certare odiis, tum res rapuisse licebit.
 nunc sinite et placitum laeti compositae foedus.' 15

4 spectat P²y   7 certatur Menag. II   inde tantumne a. c. Peerlk.

Iuppiter haec paucis, at non Venus aurea contra
pauca refert:

o pater, o hominum rerumque aeterna potestas
(namque aliud quid sit, quod iam implorare queamus?),
cernis, ut insultent Rutuli Turnusque feratur 20
per medios insignis equis tumidusque secundo
Marte ruat? non clausa tegunt iam moenia Teucros,
quin intra portas atque ipsis proelia miscent
aggeribus murorum et inundant sanguine fossae. 25
Aeneas ignarus abest. numquamne levari
obsidione sines? muris iterum imminet hostis
nascentis Troiae nec non exercitus alter,
atque iterum in Teucros Aetolis surgit ab Arpis
Tydides. equidem credo, mea volnera restant 30
et tua progenies mortalia demoror arma!
si sine pace tua atque invito numine Troes
Italiam petiere, luant peccata neque illos
iuveris auxilio; sin tot responsa secuti,
quae superi manesque dabant, cur nunc tua quisquam
vertere iussa potest aut cur nova condere fata? 35
quid repetam exstas Erycino in litore classis,
quid tempestatum regem ventosque furentis
Aeolia excitos? aut actam nubibus Irim?
nunc etiam manis (haec intemptata manebat
sors rerum) movet, et superis immissa repente 40
Allecto medias Italum bacchata per urbes.
nil super imperio moveor: speravimus ista,
dum fortuna fuit; vincant, quos vincere mavis.
si nulla est regio, Teucris quam det tua coniunx ? of. dero. 45
dura, per eversae, genitor, fumantia Troiae
excidia obtestor, liceat dimittere ab armis
incolumem Ascanium, liceat superesse nepotem:
Aeneas sane ignotis iactetur in undis
et, quamcumque viam dederit Fortuna, sequatur;
hunc tegere et dirae valeam subducere pugnae. 50
est Amathus, est celsa mihi Paphus atque Cythera

20/1 feratur . . tumidusque om. M¹ (aberravit a nomine Turnusque
ad tumidusque), secl. Ribb. 22 claustra M¹ inde non claustra l.,
non m. T. Wak. 24 merorum c² moerorum P¹b² Serv. Ribb.; cf.
144 et XI 382. fossas PRVyb Serv. Ribb. 27 nec . . alter damn.
Ribb. 28 surget Myb Lad. 49 quacunq̄ue P 51 mihi om. x
Serv. atque alta Cythera P²Ry¹a¹, unde c. P. a. a. C. Wagn. et Lad.

Italiaeque dom
exigat hic aev
Karthago pr
obstabit Tyr
iuvit et Argol
totque maris
dum Latium
non satius cin
atque solum,
redde, oro, m
da, pater, lli
acta furore g
rumpere et ob
Aeneas homin
bella sequi av
Italiam petit
Cassandrea in
hortati sumus
num puero s
Tyrthenamqu
quis deus in
egit? ubi hi
indignum es
nascentem
cui Pilumn
quid face T
arva aliena
quid soceros
pacem orare
tu potes Aen
proque viro
et potes in
nos aliquid
"Aeneas ignar
est Paphus Id
quid gravidam
nosse tibi flux
conamur? nos

67 satis p
Lachm. Lucr. 206
Lad. Ribb. 70
1877, 303.

Idaliaeque domus: positis inglorius armis
 exigat hic aevum. magna dicione, iubeto,
 Karthago premat Ausoniam; nihil urbibus inde
 obstat Tyriis. quid pestem evadere belli 55
 iuivit et Argolicos medium fugisse per ignis
 totque maris vastaeque exhausta pericula terrae,
 dum Latium Teucris recidivaque Pergama quaerunt?
 non satius cineres patriae insedissee supremos
 atque solum, quo Troia fuit? Xanthum et Simoenta 60
 redde, oro, miseris iterumque revolvere casus
 da, pater, Iliacos Teucris. — tum regia Iuno
 acta furore gravi: 'quid me alta silentia cogis
 rumpere et obductum verbis volgare dolorem?
 Aenean hominum quisquam divomque subegit 65
 bella sequi aut hostem regi se inferre Latino?
 Italiam petiit fatis auctoribus, esto,
 Cassandrae impulsus furiis: num linqere castra
 hortati sumus aut vitam committere ventis?
num puero summam belli, num credere muros? 70
 Tyrrenamque fidem aut gentis agitare quietas?
 quis deus in fraudem, quae dura potentia nostri
 egit? ubi hic Iuno demissave nubibus Iris?
 indignum est Italos Troiam circumdare flammis
 nascentem et patria Turpium consistere terra, 75
 cui Pilumnus avus, cui diva Venilia mater:
 quid face Troianos atra vim ferre Latinis,
 arva aliena iugo premere atque avertere praedas?
 quid soceros legere et gremiis abducere pactas,
 pacem orare, manu, praefigere puppibus arma? 80
 tu potes Aenean manibus subducere Graium
 proque viro nebulam et ventos obtendere inanis
 et potes in totidem classem convertere nymphas:
 nos aliquid Rutulos contra iuvisse nefandum est?
 "Aeneas ignarus abest." ignarus et absit! 85
 est Paphus Idaliumque tibi, sunt alta Cythera:
 quid gravidam bellis urbem et corda aspera temptas?
 nosne tibi fluxas Phrygiae res vertere fundo
 conamur? nos? an miseros qui Troas Achivis

67 *fatis petiit* 'nonnulli admodum vetusti' Pierii, Haupt auct.
 Lachm. Lucr. 208. 72 *nostri* M¹; cf. IV 237. VIII 514. *nostra* cet. l.
 Lad. Ribb. 79 *socios* Hoffm. 20. *gremiis*] *generis* O. Müller Herm.
 1877, 303. 83 *et] tu* Markl. Stat. S. III 2, 81; Ribb.

obiecit? quae causa fuit consurgere in arma 90
 Europamque Asiamque et foedera solvere furto?
 me duce Dardanius Spartam expugnavit adulter
 aut ego tela dedi fove Cupidine bella?
 tum decuit metuisse tuis, nunc sera querellis
 haud iustis adsurgis et inrita iurgia iactas. 95
 Talibus orabat luno cunctique fremebant
 caelicolae adsensu vario, ceu flamina prima
 cum deprensa fremunt silvis et caeca volutant
 murmura venturos nautis prodentia ventos.
 tum pater omnipotens, rerum cui prima potestas, 100
 infit (eo dicente deum domus alta silescit
 et tremefacta solo tellus, silet arduus aether;
 tum Zephyri posuere, premit placida aequora pontus):
 'accipite ergo animis atque haec mea figite dicta.
 quandoquidem Ausonios coniungi foedere Teucris 105
 haud licitum nec vestra capit discordia finem,
 quae cuique est fortuna hodie, quam quisque secat spem,
 Tros Rutulusne fuat, nullo discrimine habebo,
 seu fatis Italum castra obsidione tenentur
 sive errore malo Troiae monitisque sinistris. 110
 nec Rutulos solvo. sua cuique exorsa laborem
 fortunamque ferent. rex Iuppiter omnibus idem.
 fata viam invenient.' Stygii per flumina fratris,
 per pice torrentis atraque voragine ripas
 adnuit et totum nutu tremefecit Olympum. 115
 hic finis fandi. solio tum Iuppiter aureo
 surgit, caelicolae medium quem ad limina ducunt.
 Interea Rutuli portis circum omnibus instant
 sternere caede viros et moenia cingere flammis.
 at legio Aeneadam vallis obsessa tenetur 120
 nec spes ulla fugae. miseri stant turribus altis
 nequiquam et rara muros cinxere corona:
 Asius Imbrasides Hicetaoniusque Thymoetes
 Assaracique duo et senior cum Castore Thymbris
 prima acies; hos germani Sarpedonis ambo, 125
 et Clarus et Thaemon, Lycia comitantur ab alta.

94 tunc PRyc 96 luno] dictis Pγ¹ 100 prima] summa l. pr.
 M'Ry² 102 solo] silet Peerlk. 108 Rutulusve γa²b²cm 109/12
 damn. Peerlk., 109/10 Ribb. 110 monitisve Pγ¹b¹ 111 nec populos
 Nonius 390, 33; Ribb. 124 Thybris l. pr. Ra¹b¹χ 126 Theron vel
 Chaeron Köstlin Phil. 1881, 179.

fert ingens tot
 haud partem e
 nec Clytio gen
 hi iaculis, il
 molirique igne
 ipse inter med
 Dardanius cap
 qualis gemma
 aut collo decu
 inclusum buxo
 luces ebur; fu
 accipit et moll
 te quoque mag
 vulnera diriger
 Maeonia gener
 exercentque vi
 adfuit et Mues
 aggere moeror
 et Cypis: hin
 Ili inter
 contulerant:
 namque, ut
 regem adit e
 quidve petat
 quae sibi co
 edocet, hum
 admonet imm
 iungit opes t
 classem cons
 externo com
 prima tenet
 imminet Ida
 hic magnus
 eventus belli
 adfixus lateri
 noctis iter,
 Pandite
 quae manus
 Aenean arm
 138 sub
 rum P¹ mur
 154 fatis Serv

fert ingens toto conixus corpore saxum,
 haud partem exiguam montis, Lyrnesius Acmon
 nec Clytio genitore minor nec fratre Menestheo.
 hi iaculis, illi certant defendere saxis 190
 molirique ignem nervoque aptare sagittas.
 ipse inter medios, Veneris iustissima cura,
 Dardanius caput, ecce! puer detectus honestum,
 qualis gemma micat, fulvum quae dividit aurum,
 aut collo decus aut capiti, vel quale per artem 195
 inclusum buxo aut Oricia terebintho
 lucet ebur; fusos cervix cui lactea crinis
 accipit et molli subnectit circulus auro. *subnectens*
 te quoque magnanimæ viderunt, Ismare, gentes
 volnera dirigere et calamos armare veneno, 140
 Maeonia generose domo, ubi pingua culta
 exercentque viri Pactolusque inrigat auro.
 adfuit et Mnestheus, quem pulsî pristina Turni
 aggere moerorum sublimem gloria tollit,
 et Capys: hinc nomen Campanæ ducitur urbi. 145
 Illi inter sese duri certamina belli
 contulerant: media Aeneas freta nocte secabat.
 namque, ut ab Euandro castris ingressus Etruscis
 regem adit et regi memorat nomenque genusque,
 quidve petat quidve ipse ferat, Mezentius arma 150
 quae sibi conciliet, violentaque pectora Turni
 edocet, humanis quae sit fiducia rebus,
 admonet immiscetque preces, haud fit mora, Tarchon
 iungit opes foedusque ferit; tum libera fati
 classem conscendit iussis gens Lydiâ divom, 155
 externo commissa duci. Aeneia puppis
 prima tenet rostro Phrygios subiuncta leones;
 imminet Ida super, profugis gratissima Teucris.
 hic magnus sedet Aeneas secumque volutat
 eventus belli varios, Pallasque sinistro 160
 adfixus lateri iam quaerit sidera, opacae
 noctis iter, iam quae passus terraque marique.
 Pandite nunc Heliconâ, deae, cantusque movete,
 quae manus interea Tusci comitetur ab oris
 Aenean armetque rates pelagoque vehatur. 165

138 *subnectens* libri pr. M; Ribb. 141 *ubi] cui m* 144 *meo-*
rum P¹ *murorum* P²Ry¹b¹cm 150 *quidque* 'multi' ap. Serv. pl.
 154 *fatis* Serv. pr. cod. Flor. 163 *monete* P^γ¹ (ut VII 641 F²_γ²)

Massicus aerata princeps secat aequora tigrī,
 sub quo mille manus iuvenum, qui moenia Clusi
 quique urbem liquere Cosas; quis tela sagittae
 gorytique leves umeris et letifer arcus.
 una torvus Abas; huic totum insignibus armis 170
 agmen et aurato fulgebāt Apolline puppis:
 sexcentos illi dederat Populonia mater
 expertos belli iuvenes, ast Ilva trecentos
 insula inexhaustis Chalybum generosa metallis.
 tertius ille hominum divomque interpretes Asilas, 175
 cui pecudum fibrae, caeli cui sidera parent
 et linguae volucrum et praesagi fulminis ignes;
 mille rapit densos acie atque horrentibus hastis:
 hos parere iubent Alpheae ab origine Pisae,
 urbs Etrusca solo. sequitur pulcherrimus Astyr, 180
 Astyr equo fidens et versicoloribus armis;
 ter centum adiciunt (mens omnibus una sequendi),
 qui Caerete domo, qui sunt Minionis in arvis,
 et Pyrgi veteres intempestaeque Graviscae.
 Non ego te, Ligurum ductor fortissime bello, 185
 transierim, Cinyre et paucis comitate Cupavo,
 cuius olorinae surgunt de vertice pinnae
 (crimen amor vestrum) formaeque insigne paternae.
 namque ferunt luctu Cycnum Phaethontis amati,
 populeas inter frondes umbramque sororum 190
 dum canit et maestum Musa solatur amorem,
 canentem molli pluma duxisse senectam
 linquentem terras et sidera voce sequentem.
 filius aequalis comitatus classe catervas
 ingentem remis Centaurum promovet: ille 195
 instat aquae, saxumque undis immane minatur,
 arduus et longa sulcat maria alta carina.
 Ille etiam patriis agmen ciet Ocnus ab oris,
 fatidicae Mantus et Tusci filius amnis,

178 *armis* Py¹a²c   179 *Alpheae* My²π   *Alpheae origine* Lachm.
 Lucr. 160, Ribb.   186 *Cinyre* b² Mentel. I.   *Cinyrae* M   *Cynire* a²π
Cinire Vy²b¹c²   *Cinera* P   *Cinyra* Heyne.   *Cumarre* R   *Cumare* Serv.
 pl.; cf. Wagn. LV. 52.   *Cyene* Tib. Donatus.   *vocabulo et delete Cyenide*
Jasper ZGW. 1879, 568;   *Cycnei* Schröt. 1888, 9;   *Cycni* Pötter apud
 Schap., *ignarus* Schap., *sine re* Madv. 40, *cydaris* Hertz.; *tacitum*
(tacite Goth. III) *vel camaris* conl. Kl., *Ricina* o Maurer JJ. 1887, 558.
 188 versum in susp. voc. Heyn.   *crimen, Amor, v. f. i. p.* Sprengel, *Neue*
Kritik der klass. röm. Dichter 139, Ribb.   *paternus?*   194 *aequali* M¹

qui muros ma
 Mantua, dives
 gens illi triple
 ipsa caput p
 hinc quoque
 quos patre Be
 Mincius infesta
 it gravis Aules
 verberat adsur
 hunc velit im
 exterrens freta
 frons hominem
 spumea semite
 Tot lecti
 subsidio Troia
 lamque d
 noctivago Pho
 Aeneas (neque
 ipse sedens cl
 atque illi me
 occurrit comi
 numen hab
 iusserat, inu
 quot prius a
 adgnoscent
 quarum qua
 pone sequen
 eminent ac la
 tum sic ignan
 Aenea? vige
 nos sumus, l
 nunc pelagi
 praecipitis f
 rupimus invit
 quaerimus.
 et dedit esse
 at puer Asca
 tela inter me
 iam loca iuss
 211 priat
 min. 185. 2
 (praeter cod. F

qui muros matrisque dedit tibi, Mantua, nomen, 200
 Mantua, dives avis; sed non genus omnibus unum:
 gens illi triplex, populi sub gente quaterni,
 ipsa caput populis, Tusco de sanguine vires.

hinc quoque quingentos in se Mezentius armat,
 quos patre Benaco velatus arundine glauca 205
 Mincius infesta ducebat in aequora pinu.

it gravis Aulestes centenaque arbore fluctum
 verberat adsurgens, spumant vada marmore verso.
 hunc vehit immanis Triton et caerulea concha 210
 exterrens freta, cui laterum tenuis hispida nanti
 frons hominem praefert, in pristim desinit alvus,
 spumea semifero sub pectore murmurat unda.

Tot lecti proceres ter denis navibus ibant
 subsidio Troiae et campos salis aere secabant.

Iamque dies caelo concesserat almaque curru 215
 noctivago Phoebe medium pulsabat Olympum:

Aeneas (neque enim membris dat cura quietem)
 ipse sedens clavumque regit velisque ministrat.
 atque illi medio in spatio chorus, ecce! suarum
 occurrit comitum: nymphae, quas alma Cybebe 220
 numen habere maris nymphasque e navibus esse
 iusserat, innabant pariter fluctusque secabant,

quot prius aeratae steterant ad litora prorae.
 agnoscunt longe regem lustrantque choreis.
 quarum quae fandi doctissima Cymodocea 225
 pone sequens dextra puppim tenet ipsa quoque dorso
 eminet ac laeva tacitis subremigat undis.

tum sic ignarum adloquitur: 'vigilasne, deum gens,
 Aenea? vigila et velis immitte rudentis.

nos sumus, Idaeae sacro de vertice pinus, 230
 nunc pelagi nymphae, classis tua. perfidus ut nos
 praecipitis ferro Rutulus flammaque premebat,
 rupimus invitae tua vincula teque per aequor
 quaerimus. hanc genetrix faciem miserata refecit
 et dedit esse deas aevumque agitare sub undis. 235

at puer Ascanius muro fossisque tenetur
 tela inter media atque ardentis Marte Latinos.
 iam loca iussa tenet forti permixtus Etrusco

211 *pristin* Py   221 *nomen* Py¹   222 *adnabant* Prob. ars
 min. 185.   237 *horrentis* libri pr. Py¹—V   238 *tenent* MV? Serv.
 (praeter cod. Flor. et Mon.) Ribb.

Arcas eques; medias illis opponere turmas,
 ne castris iungant, certa est sententia Turno. 240
 surge age et Aurora socios veniente vocari
 primus in arma iube et clipeum cape, quem dedit ipse
 invictum Ignipotens atque oras ambiit auro.
 crastina lux, mea si non inrita dicta putaris,
 ingentis Rutulae spectabit caedis acervos. 245

Dixerat et dextra discedens impulit altam
 haud ignara modi puppim: fugit illa per undas
 ocior et iaculo et ventos aequante sagitta;
 inde aliae celerant cursus. stupet inscius ipse
 Tros Anchisiades, animos tamen omine tollit. 250
 tum breviter supera aspectans convexa precatur:
 'alma parens Idaea deum, cui Dindyma cordi
 turrigeraeque urbes biugique ad frena leones,
 tu mihi nunc pugnae princeps, tu rite propinques
 augurium Phrygibusque adsis pede, diva, secundo!' 255
 tantum effatus. et interea revoluta ruebat
 matura iam luce dies noctemque fugarat:
 principio sociis edicit, signa sequantur
 atque animos aptent armis pugnaeque parent se.

Iamque in conspectu Teucros habet et sua castra. 260
 stans celsa in puppi clipeum cum deinde sinistra
 extulit ardentem, clamorem ad sidera tollunt
 Dardanidae e muris, (spes addita suscitatur iras,
 tela manu iaciunt) quales sub nubibus atris
 Strymoniae dant signa grues atque aethera tranant 265
 cum sonitu fugiuntque Notos clamore secundo.
 at Rutulo regi ducibusque ea mira videri
 Ausoniis, donec versas ad litora puppis
 respiciunt totumque adlabi classibus aequor.
 ardet apex capiti cristisque a vertice flamma 270
 funditur et vastos umbo vomit aureus ignis,
 non secus ac liquida si quando nocte cometae
 sanguinei lugubre rubent aut Sirius ardor,
 ille sitim morbosque ferens mortalibus aegris,
 nascitur et laevo contristat lumine caelum. 275

Haud tamen audaci Turno fiducia cessit
 litora praecipere et venientis pellere terra.

245 *spectabis* MP γ^1 Longus ap. Serv. pl. 251 *super* M'PV γ^1
 Ribb. 256 *ruebant* M *ruebat* P $^2\gamma^1$ Ribb. 263 *spes . . iaciunt*
 264 *damn.* Peerlk. 270/5 'non suo loco inserti' Rbb. Pr. 84.

240 *ultra animos tollit dictis atque increpat ultra:*
 'quod votis optastis, adest, perfringere dextra —
 in manibus Mars ipse, viri. nunc coniugis esto 280
 quisque suae tectique memor, nunc magna referto
 facta, patrum laudes. *ultra* occurramus ad undam,
 dum trepidi, egressisque labant vestigia prima.
 245 *audentis Fortuna iuvat.'*

haec ait et secum versat, quos ducere contra, 285
 vel quibus obsessos *possit* concedere muros.

Interea Aeneas socios de puppibus altis
 pontibus exponit. multi servare recursus
 languentis pelagi et brevibus se credere saltu,
 250 per remos alii: *speculatus* litora Tarchon,
 qua vada non spirant nec fracta remurmurat unda,
 sed mare inoffensum crescenti adlabitur aestu,
 advertit subito proram sociosque precatur:

255 'nunc, o lecta manus, validis incumbite remis;
 tollite, ferte rates; *inimicam* findite rostris
 hanc terram *suleumque* sibi premat ipsa carina.
 frangere nec tali puppim statione recuso
 arrepta tellure semel.' quae talia postquam
 effatus Tarchon, socii consurgere tonsis
 spumantisque rates arvis inferre Latinis, 300

donec rostra tenent siccum et sedere carinae
 omnes innocuae. sed non puppis tua, Tarchon.
 namque inflicta vadis, dorso dum pendet iniquo
 260 anceps sustentata diu fluctusque fatigat,
 solvitur atque viros mediis exponit in undis; 305
 fragmina remorum quos et fluitantia transtra
 impediunt retrahitque pedem simul unda relabens.

Nec Turnum segnis retinet mora, sed rapit acer
 totam aciem in Teucros et contra in litore sistit.
 270 signa canunt. primus turmas invasit agrestis 310

278 (= IX 127) om. MP₂m 279 *perfringere: dexter . . Mars*
 Häberlin PhA. 1887, 601; sed cf. Maurer JJ. 1888, 142. 280 *viris*
 libri pr. Ra χ ; Ribb. *viros* prop. Kl. 1879, 23, ut verba in *man. M. ipse*
 vel *iste* in parenthesi ponantur. *ipse, viri, nunc . . quisque* coniung.
 Madv. 42. 281 *referte* P¹ γ ¹ Ribb. 282 *f. patrum. audentes ultra*
 Gent 54. 283 *egressisque* M¹P¹ *egressique* cet. libri, Serv. pl.
 290 post *alii* colon pro puncto ponendum doc. Maurer JJ. 1888, 143.
 291 *spirant* Mb¹ π Serv. G. I 327. *sperat* cet. l. Ribb. 293 *proram* M²
prora R proras cet. l. 297 *puppis* γ^2 c² *puppis* PR 303 *vadi*
 P¹ Probus ap. Serv. pl.; Lad. Ribb. 304 *fatigans* Kl. ZöG. 1881, 595.
 307 *pedes* libri pr. M²b² Menag. I χ

Aeneas, omen pugnae, stravitque Latinos
 occiso Therone, virum qui maximus ultro
 Aenean petit: huic gladio perque aerea suta,
 per tunicam squalentem auro latus haurit apertum.
 inde Lichan ferit exsectum iam matre perempta
 et tibi, Phoebæ, sacrum; casus evadere ferri
 quod licuit parvo. nec longe, Cissea durum
 immanemque Gyan sternentis agmina clava
 deiecit Leto; nihil illos Herculis arma
 nec validæ iuvare manus genitorque Melampus,
 Alcidae comes, usque gravis dum terra labores
 prae-buit. ecce! Pharo, voces dum iacat inertis,
 intorquens iaculum clamanti sistit in ore.

Tu quoque, flaventem prima lanugine malas
 dum sequeris Clytium infelix, nova gaudia, Cydon,
 Bardania stratus dextra, securus amorum,
 qui juvenum tibi semper erant, miserande iaceres,
 ni fratrum stipata cohors foret obvia, Phorci
progenies, septem numero, septenaque tela
 coniciunt: partim galea clipeoque resultant
 inrita, deflexit partim stringentia corpus
 alma Venus. fidum Aeneas adfatur Achaten:
 'suggere tela mihi (non ullum dextera frustra
 torserit in Rutulos!), steterunt quæ in corpore Græium
 Iliacis campis.' tum magnam corripit hastam
 et iacit; illa volans clipei transverberat aera
 Maëonis et thoraca simul cum pectore rumpit.
 huic frater subit Alcanor fratremque ruentem
 sustentat dextra; traiecto missa lacerto
 protinus hasta fugit servatque cruenta tenorem
 dexteraque ex umero nervis moribunda pependit.
 tum Numitor iaculo fratris de corpore raptò
 Aenean petiit, sed non et figere contra
 est licitum magnique femur perstrinxit Achatae.

Hic Curibus fidens primævo corpore Clausus
 advenit et rigida Dryopem ferit eminus hasta
 sub mentum graviter pressa pariterque loquentis

317 quod] cui Rc²; cf. Serv. quo P²γ¹ inde quo (= quorsum) ..
 parvo? Markl. Stat. Silv. I 2, 88; Ribb. 321 cum M¹ 323 cla-
 mantis MPγc¹ 334 steterint M¹ steterant γ²c¹m que M²Rγbm;
 cf. Serv. pl. 339 traiecto] at reiecto con. Ribb. Peerlkampi suspi-
 cionem secutus. 345 Clausus M² Laurus M¹ Lausus cet. l.

vocem animam
 fronte ferit ter-
 tris quoque Th-
 et tris, quos
 per varios ster-
 Auruncaeqe u
 insignis Messap
 nunc hi, nunc
 Ausoniae. ma
 proelia ceu tol
 non ipsi inter
 anceps pugna
 haud aliter Tr
 concurrunt, h

At parte
 impulerat torr
 Arcadas insue
 ut vidit Pallas
 aspera quis
 suavit equo
 nunc prece,
 quo fugitis
 per ducis Lu
 spemque me
 bidite ne pec
 est via. qu
 hac vos et l
 numina null
 mortales; to
 ecce! maris
 deest iam ter
 haec ait et r
 Obvius
 fit Lagus; n
 intorto figit
 per medium

349 [eri
 355 hic . . il
 362 quo Haup
 366 quis] ag
 Peerlk. v. 36
 qu. r. restab
 pelamus M²R
 Vergilius.

vocem animamque rapit traiecto gutture, at ille
fronte ferit terram et crassum vomit ore cruorem.

tris quoque Threicios Boreae de gente suprema 350

et tris, quos Idas pater et patria Ismara mittit,

per varios sternit casus. accurrit Halaesus

Auruncaeque manus, subit et Neptunia proles,

insignis Messapus equis. expellere tendunt

nunc hi, nunc illi; certatur limine in ipso 355

Ausoniae. magno discordes aethere venti

proelia ceu tollunt animis et viribus aequis;

non ipsi inter se, non nubila, non mare cedit;

anceps pugna diu, stant obnixa omnia contra:

haud aliter Troianae acies aciesque Latinae

concurrunt, haeret pede pes densusque viro vir. 360

At parte ex alia, qua saxa rotantia late

impulerat torrens arbustaque diruta ripis,

Arcadas insuetos acies inferre pedestris

ut vidit Pallas Latio dare terga sequaci, 365

aspera quis natura loci dimittere quando

suasit equos, unum quod rebus restat egenis,

nunc prece, nunc dictis virtutem accendit amaris:

'quo fugitis, socii? per vos et fortia facta,

per ducis Euandri nomen devictaque bella 370

spemque meam, patriae quae nunc subit aemula laudi,

fidite ne pedibus! ferro rumpenda per hostis

est via. qua globus ille virum densissimus urget,

haec vos et Pallanta ducem patria alta reposit.

numina nulla premunt, mortali urgemur ab hoste 375

mortales; totidem nobis animaeque manusque.

ecce! maris magna claudit nos obice pontus,

deest iam terra fugae: pelagus Troiamne petemus?'

haec ait et medius densos prorumpit in hostis.

Obvius huic primum fatis adductus iniquis 380

fit Lagus; hunc, magno vellit dum pondere saxum,

intorto figit telo, discrimina costis

per medium qua spina dabat, hastamque receptat

349 *[ferit]* premit Py¹ 350 *tres* Py^b Gell. XIII 21, 10. Ribb.

355 *hic . . illic* Kl. 1879, 24. 356 *Ausonio* My 358 *cedunt* M¹

362 *quo* Haupt. 365 ante 364 coll. Kl. 1883, 25; ante 368 Peerlk.

366 *quis]* *aquis* Madv. 42. *quos* Py¹ *equos* Peerlk. *quando* *suasit*

Peerlk. v. 367 *damn.* 366/7 (*asp. equos n. l. d. qu. suaserat*) *unum*

qu. r. restabat eg. Kl. 369 *et]* *ego* Peerlk. 378 *dest* P¹ Ribb.

petamus M²Ry¹ 381 *vellit magno* l. pr. M 383 *dedit* Ry²b²cmz

ossibus haerentem. quem non superoccupat Hisbo,
 ille quidem hoc sperans; nam Pallas ante ruentem, 385
 dum furit, incautum crudeli morte sodalis
 excipit atque ensem tumido in pulmone recondit.
 hinc Sthenium petit et Rhoeti de gente vetusta
 Anchemolum thalamos ausum incestare novercae.
 vos etiam, gemini, Rutulis cecidistis in arvis, 390
 Daucia, Laride Thymerque, simillima proles,
 indiscreta suis gratusque parentibus error;
 at nunc dura dedit vobis discrimina Pallas;
 nam tibi, Thymbre, caput Euandrius abstulit ensis;
 te decisa suum, Laride, dextera quaerit 395
 semianimesque micant digiti ferrumque retractant.
 Arcadas accensos monitu et praeclara tuentis
 facta viri mixtus dolor et pudor armat in hostis.
 Tum Pallas biugis fugientem Rhoetea praeter
traicit. hoc spatium tantumque morae fuit Illo; 400
 Illo namque procul validam direxerat hastam,
 quam medius Rhoeteus intercepti, optime Teuthra,
 te fugiens fratremque Tyren; curruque volutus
 caedit semianimis Rutulorum calcibus arva.
 ac velut optato ventis aestate coortis 405
 dispersa immittit silvis incendia pastor,
 correptis subito mediis extenditur una
 horrida per latos acies Volcania campos;
 ille sedens victor flammis despectat ovantis:
 non aliter socium virtus coit omnis in unum 410
 teque iuvat, Palla. sed bellis acer Halaesus
 tendit in adversos seque in sua colligit arma.
 hic mactat Ladona Pheretaque Demodocumque,
 Strymonio dextram fulgenti deripit ense
 elatam in iugulum, saxo ferit ora Thoantis 415
 ossaque dispersit cerebro permixta cruento.
 fata ^{ca}vens silvis genitor celarat Halaesum;
 ut senior leto canentia lumina solvit,
 iniecere manum Parcae telisque sacrarunt
 Euandri. quem sic Pallas petit ante precatus: 420
 'da nunc, Thybri pater, ferro, quod missile libro,

386 d. f. *incautus* cr. m. s., exc. Bentl. 390 agris Py¹ Ribb.
 394/5 post 404 coll. Kl. 1872, 17. 401 *derec.* M¹R Ribb. 417
cavens Hamb. I, 'nonnulli' Pier.; cf. Serv. *canens* cet. libri, nisi quod
 P¹γ¹ habent *canent*

fortunam atq
 haec arma ex
 audiit illa de
 Arcadio inf

At no
 pars ingens
 oppositum in
 sternitur Arc
 et vos, o Gr
 agmina concu
 extremi addet
 tela manusqu
 hinc contra
 egregii forma
 in patriam re
 haud tamen i
 mox illos sua

Interea
 Turnum, qui
 ut vidit socio
 solus ego in
 debetur; cup
 haec ait et s
 at Rutulum
 miratus stup
 lumina volvi
 talibus et di
 'aut spoliis e
 aut leto insig
 tolle minas.
 frigidus Arca
 desinit Turn
 comminus;
 stare procul
 advolat, haud
 Hunc ut
 ire prior Pall
 viribus impari
 per patris ho

432 addet
 441 pugna Re
 458 adiuvet, an

fortunam atque viam duri per pectus Halaesi!
 haec arma exuiasque viri tua quercus habebit.²
 audiit illa deus; dum textit Imaona Halaesus,
 Arcadio infelix telo dat pectus inermum. 425

At non caede viri tanta perterrita Lausus,
 pars ingens belli, sinit agmina: primus Abantem
 oppositum interimit, pugnae nodumque moramque.
 sternitur Arcadiae proles, sternuntur Etrusci
 et vos, o Grais imperdita corpora, Teucri. 430
 agmina concurrunt ducibusque et viribus aequis.
 extremi addensant acies nec turba moveri
 tela manusque sinit. hinc Pallas instat et urget,
 hinc contra Lausus (nec multum discrepat aetas)
 egregii forma, sed quis Fortuna negarat 435
 in patriam reditus. ipsos concurrere passus
 haud tamen inter se magni regnator Olympi;
 mox illos sua fata manent maiore sub hoste.

Interea soror alma monet succedere Lauso
 Turnum, qui volucris cursu medium secat agmen. 440
 ut vidit socios: 'tempus desistere pugnae;
 solus ego in Pallanta feror, soli mihi Pallas
 debetur; cuperem, ipse parens spectator adesset.'²
 haec ait et socii cesserunt aequore iusso.

at Rutulum abscessu iuvenis tum iussa superba 445
 miratus stupet in Turno corpusque per ingens
 lumina volvit obitque truci procul omnia visu
 talibus et dictis it contra dicta tyranni:
 'aut spoliis ego iam raptis laudabor opimis
 aut leto insigni; sorti pater aequus utrique est. 450
 tolle minas.' fatus medium procedit in aequor;
 frigidus Arcadibus coit in praecordia sanguis.
 desiluit Turnus biuugis, pedes apparat ire
 comminus; utque leo, specula cum vidit ab alta
 stare procul campis meditantem in proelia taurum, 455
 advolat, haud alia est Turni venientis imago.

Hunc ubi contiguum missae fore credidit hastae,
 ire prior Pallas, si qua fors adiuvet ausum
 viribus imparibus, magnumque ita ad aethera fatur:
 'per patris hospitium et mensas, quas advena adisti, 460

432 *addensant* P¹z Serv. (pr. cod. Hamb. et Flor.), Lad. Ribb.
 441 *pugna* Rc 446 *miratur* Ry^c Serv. XI 15. 455 *in om.* Pybc
 458 *adiuvet, ausus* Madv. 43.

te precor, Alcide, coeptis ingentibus adsis.
 cernat semineci sibi me rapere arma cruenta
 victoremque ferant morientia lumina Turni.
 audiit Alcides iuvenem magnumque sub imo
corde premit gemitum lacrimasque effundit inanis. . . . 465
 tum genitor natum dictis adfatur amicis:
 'stat sua cuique dies, breve et inreparabile tempus
 omnibus est vitae; sed famam extendere factis,
 hoc virtutis opus. Troiae sub moenibus altis
 tot gnati cecidere deum, quin occidit una 470
 Sarpedon, mea progenies. etiam sua Turnum
 fata vocant metasque dati pervenit ad aevi.'
 sic ait atque oculos Rutulorum reicit arvis.
 At Pallas magnis emittit viribus hastam
 vaginaque cava fulgentem diripit ensem. 475
 illa volans, umeri surgunt qua tegmina summa,
 incidit atque viam clipei molita per oras
 tandem etiam magno strinxit de corpore Turni.
 hic Turnus ferro praefixum robur acuto
 in Pallanta diu librans iacit atque ita fatur: 480
 'aspice, num mage sit nostrum penetrabile telum.'
 dixerat, at clipeum, tot ferri terga, tot aeris,
 quem pellis totiens obeat circumdata tauri,
 vibranti cuspis medium transverberat ictu
 loricaeque moras et pectus perforat ingens. 485
 ille rapit calidum frustra de vulnere telum:
 una eademque via sanguis animusque sequuntur.
 corrui in vulnus (sonitum super arma dedere)
 et terram hostilem moriens petit ore cruento.
 quem Turnus super adstans: 490
 'Arcades, haec' inquit 'memores mea dicta referte
 Euandro: qualem meruit, Pallanta remitto.
 quisquis honos tumuli, quidquid solamen humandi est,
 largior. haud illi stabunt Aeneia parvo
 hospitia.' et laevo pressit pede talia fatus 495
 exanimem rapiens immania pondera baltei
 impressumque nefas: una sub nocte iugali
 caesa manus iuvenum foede thalami que cruenti,

475 secl. Rbb. *deripit* R Ribb. 477 *est molita* M 478 *tinxit*
se Madv. 43. 483 *quom* 'nonnulli' Pier. *cum* Rbcx Serv. pl.
 485 ante *ingens* dist. M; cf. Serv. 486 *pectore* Rb¹ *corpore* y¹
 Ribb. 490 *sic ore profatur* explet v. R

quae Clonus En
 quo nunc Turn

Nescia me
 et servare mo
 Turno tempus e
 intactum Pallan
 oderit. at soci
 impositum scuto
 o dolor atque de
 haec te prima di
 cum tamen inge

Nec iam fan

advolat Aeneae:

esse suos, tempo

proxima quaeque

ardens limitem

caede nova qua

omnia sunt ocul

tunc adit, dex

quattuor hic ing

virentis rapit,

captive roge

Inde Mago

ille astu subit,

et genua ample

per patrios ma

te precor, hanc

est domus alta,

caelati argenti.

infectique mihi.

vertitur aut anim

dixerat. Aene

argenti atque

gnatis parce tuis

sustulit ista prion

hoc patris Anchi

sic fatus galeam

cervice orantis c

507/9 nocis

521 infestam Ph

(= VI 304) γ'x

perempto damo. P

quae Clonus Eurytides multo caelaverat auro;
quo nunc Turnus ovat spolio gaudetque potitus. 500

Nescia mens hominum fati sortisque futurae
et servare modum rebus sublata secundis!
Turno tempus erit, magno cum optaverit emptum
intactum Pallanta et cum spolia ista diemque
oderit. at socii multo gemitu lacrimisque 505
impositum scuto referunt Pallanta frequentes.

o dolor atque decus magnum rediture parenti!
haec te prima dies bello dedit, haec eadem aufert,
cum tamen ingentis Rutulorum linquis acervos.

Nec iam fama mali tanti, sed certior auctor 510
advolat Aeneae: tenui discrimine leti

esse suos, tempus versis succurrere Teucris.
proxima quaeque metit gladio latumque per agmen
ardens limitem agit ferro, te, Turne, superbum
caede nova quaerens. Pallas, Euander, in ipsis 515

omnia sunt oculis, mensae, quas advena primas
tunc adiit, dextraeque datae. Sulmone creatos
quattuor hic iuvenes, totidem, quos educat Ufens,
viventis rapit, inferias quos immolet umbris
captivoque rogi perfundat sanguine flammis. 520

Inde Mago procul infensam contenderat hastam.
ille astu subit, at tremibunda supervolat hasta,
et genua amplectens effiatur talia supplex:

per patrios manis et spes surgentis Iuli
te precor, hanc animam serves gnatoque patrique. 525

est domus alta, iacent penitus defossa talenta
caelati argenti, sunt auri pondera facti
infectique mihi. non hic victoria Teucrum
vertitur aut anima una dabit discrimina tanta.

dixerat. Aeneas contra cui talia reddit: 530

argenti atque auri memoras quae multa talenta,
gnatis parce tuis. belli commercia Turnus
sustulit ista prior iam tum Pallante perempto,
hoc patris Anchisae manes, hoc sentit Iulus.

sic fatus galeam laeva tenet atque reflexa 535
cervice orantis capulo tenus applicat ensem.

507/9 sociis trib. 'alii' ap. Serv. 512 versis tempus Py Ribb.
521 infestam PRy¹ 522 at] ac M³y²b Ribb. en M¹ 524 et] per
(= VI 364) γ²χ 526 deposta Kl. 1879, 25. 533 illa M iam ..
perempto damn. Peerlk. 536 oranti P^b Ribb.

nec procul Haemonides, Phoebi Triviaeque sacerdos,
 infula cui sacra redimibat tempora vitta,
 totus conlucens veste atque insignibus albis.
 quem congressus agit campo lapsumque superstans 540
 immolat ingentique umbra tegit, arma Serestus
 lecta refert umeris, tibi, rex Gradive, tropaeum.

Instaurant acies Volcani stirpe creatus
 Caeculus et veniens Marsorum montibus Umbro.
 Dardanides contra furit. Anxuris ense sinistram 545
 et totum clipei ferro deiecerat orbem

(dixerat ille aliquid magnum vimque adfore verbo
 crediderat caeloque animum fortasse ferebat
 canitiemque sibi et longos promiserat annos):

Tarquitus exsultans contra fulgentibus armis,
 silvicolae Fauno Dryope quem nympa creatat,
 obvius ardenti sese obtulit. ille reducta

loricam clipeique ingens onus impedit hasta;
 tum caput orantis nequiquam et multa parantis
 dicere deturbat terrae truncumque tepentem 555
 provolvens super haec inimico pectore fatur:

'istic nunc, metuende, iacel non te optima mater
 condet humi patrioque onerabit membra sepulcro:
 alitibus linquere feris aut gurgite mersum
 unda feret piscesque impasti volnera lambent.' 560

Protinus Antaeum et Lucam, prima agmina Turni,
 persequitur fortemque Numam fulvumque Camertem,
 magnanimo Volcente satum, ditissimus agri
 qui fuit Ausonidum et tacitis regnavit Amyclis.

Aegaeon qualis, centum cui bracchia dicunt
 centenasque manus, quinquaginta oribus ignem
 pectoribusque arsisse, Iovis cum fulmina contra 565
 tot paribus streperet clipeis, tot stringeret enses,

sic toto Aeneas desaevit in aequore victor,
 ut semel intepuit mucro. quin ecce Niphaei 570
 quadriugis in equos adversaque pectora tendit.

atque illi longe gradientem et dira frementem
 ut videre, metu versi retroque ruentes

539 *albis* Probus ap. Serv. a . . . s P¹ *armis* P² ut cet. libri.
 543 *instaurat* M¹ 545 *ecce* M. Axl. 546 *tortum* Wgn. *ferro*
terrae Kl. 1869, 12 et Jasper ZGW. 1879, 564. 557 *isti* c¹ Ribb.
 558 *humo* M² *patriove* l. pr. M 559 *ferisque* post C. F. Heinrich
 coni. Linker ap. Güthl. 1886, 12. 564 *Latiis* Kl. 1879, 26.

effunduntque
 Interea h
 in medios frat
 flectit equos
 haud tulit A
 inruit adversa
 cui Liger:

'non Diomed
 aut Phrygiae
 his dabitur te
 dieta volant I
 dieta parat co

Lucagus ut p
 admonuit biu
 aptat se pug
 fulgentis clipe
 excussus cur
 quem pius A

'Lucage, nul
 prodidit aut
 ipse rotis sal
 arripuit biu
 infelix palma

'per te, per
 vir Troiane
 pluribus ora
 dieta dabas.

tum, latebra
 Talia pe
 Dardanius to
 more iurens:

Ascanius pue
 Iunone
 o germana n
 ut rebare, V

Troianas sust
 dextra viris a
 cui luno sub
 sollicitas aeg

575 *bigi*
 hastes P² c¹ h
 601 *pectus* per

effunduntque ducem rapiuntque ad litora currus.

Interea biiugis infert se Lucagus albis 575
in medios fraterque Liger; sed frater habenis
flectit equos, strictum rotat acer Lucagus ensem.
haud tulit Aeneas tanto fervore furentis;
inruit adversaque ingens apparuit hasta.
cui Liger: 580

'non Diomedis equos nec currum cernis Achilli
aut Phrygiae campos; nunc belli finis et aevi
his dabitur terris.' vesano talia late
dicta volant Ligeri. sed non et Troius heros
dicta parat contra; iaculum nam torquet in hostem. 585

Lucagus ut pronus pendens in verbera telo
admonuit biiugos, proiecto dum pede laevo
aptat se pugnae, subit oras hasta per imas
fulgentis clipei, tum laevum perforat inguen;
excussus curru moribundus volvitur arvis. 590

quem pius Aeneas dictis adfatur amaris:
'Lucage, nulla tuos currus fuga segnis equorum
prodidit aut vanae vertere ex hostibus umbrae;
ipse rotis saliens iuga deseris.' haec ita fatus
arripuit biiugos. frater tendebat inertis 595

infelix palmas curru delapsus eodem:
'per te, per qui te talem genuere parentes,
vir Troiane, sine hanc animam et miserere precantis!
pluribus oranti Aeneas: 'haud talia dudum
dicta dabas. morere et fratrem ne desere frater.' 600

tum, latebras animae, pectus mucrone recludit.
Talia per campos edebat funera ductor
Dardanius torrentis aquae vel turbinis atri
more iurens: tandem erumpunt et castra relinquunt
Ascanius puer et nequiquam obsessa iuventus. 605

Iunonem interea compellat Iuppiter ultro:
'o germana mihi atque eadem gratissima coniunx,
ut rebare, Venus (nec te sententia fallit)
Troianas sustentat opes, non vivida bello
dextra viris animusque ferox patiensque pericli.' 610
cui Iuno submissa: 'quid, o pulcherrime coniunx,
sollicitas aegram et tua tristia iussa timentem?

575 *bigis* Py¹ 585 *contra* . . . *hostem suspecta* Wagnero.
hostes P²yc *hostis* P¹Rπ¹ 588 *aptet* Py¹ Ribb. 595 *inermis* P¹y²
601 *pectus* *penitus* J. Fr. Jacob Lucil. Aetn. 139. 612 *dicta* l. pr. M

si mihi, quae quondam fuerat quamque esse decebat,
 vis in amore foret, non hoc mihi namque negares
 omnipotens, quin et pugnae subducere Turnum 615
 et Dauno possem incolumem servare parenti.
 nunc pereat Teucrisque pio det sanguine poenas.
 ille tamen nostra deducit origine nomen
 Pilumnusque illi quartus pater, et tua larga
 saepe manu multisque oneravit limina donis. 620
 cui rex aetherii breviter sic fatur Olympi:
 'si mora praesentis leti tempusque caduco
 oratur iuveni meque hoc ita ponere sentis,
 tolle fuga Turnum atque instantibus eripe fatis.
 haectenus indulsisse vacat. sin altior istis 625
 sub precibus venia ulla latet totumque moveri
 mutarive putas bellum, spes pascis inanis.'
 et Iuno adlacrimans: 'quid, si, quae voce gravaris,
 mente dares atque haec Turno rata vita maneret?
 nunc manet insontem gravis exitus, aut ego veri 630
 vana feror. quod ut o potius formidine falsa
 ludar et in melius tua, qui potes, orsa reflectas!'
 Haec ubi dicta dedit, caelo se protinus alto
 misit agens hiemem nimbo succincta per auras
 Iliacamque aciem et Laurentia castra petivit. 635
 tum dea nube cava tenuem sine viribus umbram
 in faciem Aeneae (visu mirabile monstrum)
 Dardaniis ornat telis clipeumque iubasque
 divini adsimulat capitis, dat inania verba,
 dat sine mente sonum gressusque effingit euntis, 640
 morte obita qualis fama est volitare figuras
 aut quae sopitos deludunt somnia sensus.
 at primas laeta ante acies exsultat imago
 iriratatque virum telis et voce lacessit.
 instat cui Turnus stridentemque eminus hastam 645
 conicit, illa dato vertit vestigia tergo.
 tum vero Aenean aversum ut cedere Turnus
 credidit atque animo spem turbidus hausit inanem:
 'quo fugis, Aenea? thalamos ne desere pactos!
 hac dabitur dextra tellus quaesita per undas.' 650
 talia vociferans sequitur strictumque coruscat

620 *ornavit* Schrad. Em. 151.   621 *fatus* M²Ry²a²bπ Lad.
 636 *dea*] de Kern Pr. Schweinfurt 1881, 39.   640 *gressumque* M

macronem ne
 Forte ra
 expositis stab
 qua rex Cl
 huc sese trep
 conicit in lat
 exsuperatque
 vix proram a
 avolsamque r
 tum levis hau
 sed sublime v
 illum autem
 obvia multa v
 cum Turnum
 Respicit
 et duplicis cu
 'omnipotens
 duxisti et tali
 quo feror? u
 Laurentisne
 quid manus
 quosne (neta
 et nunc pal
 accipio? qu
 terra mihi?
 in rupes, in
 ferte ratem
 quo neque n
 haec memora
 an sese mucr
 induat et cru
 fluctibus an j
 curva petat
 ter conatus ut
 continuit iuve
 labitur alta se
 et patris antiq

661 ille Ph
 transpos. Brunck
 M¹ 673 quam
 cet. l. 674 pui
 det. Schröt. 1888.

mucronem nec ferre videt sua gaudia ventos.

Forte ratis celsi coniuncta crepidine saxi
 expositis stabat scalis et ponte parato,
 qua rex Clusinis advectus Osinius oris. 655
 huc sese trepida Aeneae fugientis imago
 conicit in latebras, nec Turnus segnior instat
 exsuperatque moras et pontis transilit altos.
 vix proram attigerat, rumpit Saturnia funem
 avolsamque rapit revoluta per aequora navem. 660
 tum levis haud ultra latebras iam quaerit imago,
 sed sublime volans nubi se immiscuit atrae. 663
 illum autem Aeneas absentem in proelia poscit,
 obvia multa virum demittit corpora morti, 662
 cum Turnum medio interea fert aequore turbo. 665

Respicit ignarus rerum ingratusque salutis
 et duplicis cum voce manus ad sidera tendit:
 'omnipotens genitor, tanton me crimine dignum
 duxisti et talis voluisti expendere poenas?
 quo feror? unde abii? quae me fuga quemve reducit? 670
 Laurentisne iterum muros aut castra videbo?
 quid manus illa virum, qui me meaque arma secuti?
 quosne (nefas) omnis infanda in morte reliqui
 et nunc palantis video gemitumque cadentum
 accipio? quid ago? aut quae iam satis ima dehiscat 675
 terra mihi? vos o potius miserescite, venti;
 in rupes, in saxa (volens vos Turnus adoro)
 ferte ratem saevisque vadis immitte syrtis,
 quo neque me Rutuli nec conscia fama sequatur!
 haec memorans animo nunc huc, nunc fluctuat illuc, 680
 an sese mucrone ob tantum dedecus amens
 induat et crudum per costas exigat ense,
 fluctibus an iaciat mediis et litora nando
 curva petat Teucrumque iterum se reddat in arma.
 ter conatus utramque viam, ter maxima Iuno 685
 continuit iuvenemque animi miserata repressit.
 labitur alta secans fluctuque aestuque secundo
 et patris antiquam Dauni defertur ad urbem.

661 ille PRy Aenean P¹R; cf. Urbanus ap. Serv. 661/2
 transpos. Brunck; sic cod. Par. 2 et 3. 668 tanto P¹π² 670 quove
 M¹ 673 quosne b Leiden. Asper ap. Serv. pl. quosque M¹R quosve
 cet. l. 674 pallentes M¹ 675 aut] et M¹ 681 mucroni P¹R;
 def. Schröt. 1888, 10.

At Iovis interea monitis Mezentius ardens
 succedit pugnae Teucrosque invadit ovantis. 690
 concurrunt Tyrrhenae acies atque omnibus uni,
 uni odiisque viro telisque frequentibus instant:
 ille velut rupes, vastum quae prodit in aequor,
 obvia ventorum furiis expostaque ponto,
 vim cunctam atque minas perfert caelique marisque, 695
 ipsa immota manens — prolem Dolichaonis Hebrum
 sternit humi, cum quo Latagum Palmumque fugacem,
 sed Latagum saxo atque ingenti fragmine montis
 occupat os faciemque adversam, poplite Palmum
 succiso volvi segnem sinit armaque Lauso 700
 donat habere umeris et vertice figere cristas.
 nec non Euanthen Phrygium Paridisque Mimanta
 aequalem comitemque, una quem nocte Theano
 in lucem genitori Amyco dedit et face praegnans
 Cisseis regina Parin; Paris urbe paterna 705
 occubat, ignarum Laurens habet ora Mimanta.
 ac velut ille canum morsu de montibus altis
 actus aper, multos Vesulus quem pinifer annos
 defendit multosque palus Laurentia, silva
 pastus arundinea, postquam inter retia ventum est, 710
 substitit infremuitque ferox et inhorruit armos,
 nec cuiquam irasci propiusve accedere virtus,
 sed iaculis tutisque procul clamoribus instant —
 haud aliter, iustae quibus est Mezentius irae,
 non ulli est animus stricto concurrere ferro, 715
 missilibus longe et vasto clamore lacessunt;
 ille autem impavidus partis cunctatur in omnis
 dentibus infrendens et tergo decutit hastas.
 Venerat antiquis Corythi de finibus Acron,
 Graius homo, infectos linquens profugus hymenaeos. 720
 hunc ubi miscentem longe media agmina vidit,
 purpureum pinnis et pactae coniugis ostro,
 impastus stabula alta leo ceu saepe peragrans
 (suadet enim vesana fames), si forte fugacem
 conspexit capream aut surgentem in cornua cervum, 725

696 manent M¹ manet M²α¹π 704 genitore Bentl. Hor. Ep.
 5, 28. 705 Parim b² Lad. Paris Bentl. ib. creat libri crepat M¹
 709 multosve P Ribb. silqua Jasper ZGW. 1879, 572. 710 pascit
 vel pavit Bentl. 712 propiusque Py Ribb. Lad. 717/18 transp.
 post 713 Scal. (praef. Manil.) Ribb. Lad., sed cf. Weidn. 458.

gaudet hians
 visceribus su
 ora cruor,
 sic ruit in
 sternitur inie
 tandi humu
 atque idem f
 sternere nec
 obviu advers
 contulit, hau
 tum super ab
 pars belli ha
 conclamant s
 ille autem ex
 victor, nec lo
 prospectant
 ad quae sub
 nunc morere
 viderit. hoc
 olli dura qui
 somnus, in
 Caedicu
 Parthenium
 Messapus C
 illum infren
 hunc pedite
 quem tamen
 deicit; at Th
 insignis iacu
 lam gra
 funera, caed
 victores victi
 di Iovis in te
 amborum et
 hinc Venus,
 pallida Tisiph
 at vero inger
 turbidus ingr
 738 lactu
 742 ad quae x
 quem Rb
 754 insidris l.

gaudet hians immane comasque arroxit et haeret
 visceribus super incumbens, lavit improba taeter
ora cruor,
 sic ruit in densos alacer Mezentius hostis.
 sternitur infelix Acron et calcibus atram 730
 tundit humum exspirans infractaque tela cruentat.
 atque idem fugientem haud est dignatus Oroden
 sternere nec iacta caecum dare cuspidē volnus:
 obuius aduersoque occurrit seque viro vir
 contulit, haud furto melior, sed fortibus armis. 735
 tum super abiectum posito pede nixus et hasta:
 'pars belli haud temnenda, viri, iacet altus Orodes.'
 conclamant socii laetum paeana secuti.
 ille autem exspirans: 'non me, quicumque es, inulto,
 victor, nec longum laetabere: te quoque fata 740
 prospectant paria, atque eadem mox arva tenebis.'
 ad quae subridens mixta Mezentius ira:
 'nunc morere. ast de me diuom pater atque hominum rex
 viderit.' hoc dicens eduxit corpore telum;
 olli dura quies oculos et ferreus urget 745
 somnus, in aeternam clauduntur lumina noctem.
 Caedicus Alcaethoum obtruncat, Sacratō Hydaspem,
 Partheniumque Rapo et praedurum viribus Orsen,
 Messapus Croniumque Lycaoniumque Ericeten,
 illum infrenis equi lapsu tellure iacentem, 750
 hunc peditem. pedes et Lycius processerat Agis,
 quem tamen haud expers Valerus virtutis avitae
 deicit; at Thronium Salius Saliumque Nealces
 insignis iaculo et longe fallente sagitta.
 Iam gravis aequabat luctus et mutua Mavors 755
 funera, caedebant pariter pariterque ruebant
 victores victique, neque his fuga nota neque illis.
 di Iovis in tectis iram miserantur inanem
 amborum et tantos mortalibus esse labores;
 hinc Venus, hinc contra spectat Saturnia Iuno. 760
 pallida Tisiphone media inter milia saevit.
 at vero ingentem quatiens Mezentius hastam
 turbidus ingreditur campo. quam magnus Orion,

738 *laetum* (= laete) *paeane* Heins. *laeto paeane* Peerlk.
 742 *ad quae* χ *atquae* $\nu\gamma$ *atquae* P^1 *atque*^m *Ma* *atquem* *c* *ad*
quem *Rb* 751 post *pedes* *dist.* *Lad.*; *mut.* Peerlk. *auct.* *Ribb.*
 754 *insidiis* *l.* *pt.* $M^1a^2\pi$; *Ribb.* 763 *campum* *M*

cum pedes incedit medii per maxima Nerei
stagna viam scindens, umero supereminet undas 765
 aut summis referens annosam montibus ornum
 ingrediturque solo et caput inter nubila condit,
 talis se vastis infert Mezentius armis.

Huic contra Aeneas speculatus in agmine longo
 obuius ire parat. manet imperterritus ille 770
 hostem magnanimum opperiens et mole sua stat
 atque oculis spatium emensus, quantum satis hastae:

'dextra mihi deus et telum, quod missile libro,
 nunc adsint! voveo praedonis corpore raptis 775
 indutum spoliis ipsum te, Lause, tropaeum
 Aeneae' dixit stridentemque eminus hastam

iecit. at illa volans clipeo est excussa proculque
 egregium Antoren latus inter et ilia figit,
 Herculis Antoren comitem, qui missus ab Argis 780
 haeserat Euandro atque Itala consererat urbe,
 sternitur infelix alieno vulnere caelumque

aspicit et dulcis moriens reminiscitur Argos.
 tum pius Aeneas hastam iacit: illa per orbem
 aere cavum triplici, per linea terga tribusque
 transit intextum tauris opus imaque sedit 785

inguine, sed viris haud pertulit. ocius ensem
 Aeneas viso Tyrrheni sanguine laetus
 eripit a femine et trepidanti fervidus instat.
 ingemuit cari graviter genitoris amore,
 ut vidit, Lausus lacrimaeque per ora volutae. 790

Hic mortis durae casum tuaque optima facta,
 si qua fidem tanto est operi latura vetustas,
 non equidem nec te, iuvenis memorande, silebo.

Ille pedem referens et inutilis inque ligatus
 cedebat clipeoque inimicum hastile trahebat: 795

proripuit iuvenis seseque immiscuit armis **K.**
 iamque adsurgentis dextra plagamque ferentis
Aeneae subiit mucronem ipsumque morando
 sustinuit; socii magno clamore sequuntur,
 dum genitor nati parma protectus abiret, 800

769 huc P¹ hunc MP^{2a2} longe m, def. Madv. 44. long. R¹
 773 d. mihi et deus Peerlk. dexter mi deus Häberlin PhA. 1887, 601.
 777 incit γ at om. M¹ya¹ 785 transit M¹ transiit cet. libri:
 cf. II 497. transitit coni. Rbb. Pr. 367; cf. 817. 791 optimae M¹
 optime M²Rb¹; cf. Serv. 796 prorupit PR Ribb.

telaque conici
 missilibus. fur
 ac velut effusa
 praecipitant,
 omnis et agric
 aut annis ripis
 dum pluit in t
 exercere diem
 Aeneas nubem
 sustinet et La
 quo moriture
 fallit te incau
 exsultat demer
 Dardanio surg
 Parcae fila le
 per medium
 transit et par
 et tunicam, r
 implevitque s
 concessit ma

At vero
 ora modis
 ingemuit mis
 et mentem
 'quid tibi n
 quid pius A
 arma, quibu
 manibus et
 hoc tamen in
 Aeneae magn
 cunctantis so
 sanguine turp
 Interea
 vulnera sicca
 arboris adcli
 dependet gal

804/5 ver
 Floriac, Serv. i
 P fallet y¹
 transiit MP^{2a1}
 y¹h²n 824
 tati's Ribb.

765 telaque coniciunt proturbantque eminus hostem
 missilibus. furit Aeneas tectusque tenet se.
 ac velut effusa si quando grandine nimbi
 praecipitant, omnis campis diffugit arator,
 omnis et agricola et tuta latet arce viator 805
 aut amnis ripis aut alti fornice saxi,
 770 dum pluit in terris, ut possint sole reducto
 exercere diem, sic obrutus undique telis
 Aeneas nubem belli, dum detonet omnis,
 sustinet et Lausum increpat Lausoque minatur: 810
 'quo moriture ruis maioraque viribus audes?
 775 fallit te incautum pietas tua.' nec minus ille
 exultat demens, saevae iamque altius irae
 Dardanio surgunt ductori, extremaque Lauso
 Parcae fila legunt; validum namque exigit ensem 815
 per medium Aeneas iuvenem totumque recondit.
 780 transit et parmam mucro, levia arma minacis,
 et tunicam, molli mater quam neverat auro,
 implevitque sinum sanguis; tum vita per auras
 concessit maesta ad manis corpusque reliquit. 820

At vero ut voltum vidit morientis et ora,
 ora modis Anchisiades pallentia miris,
 785 ingemuit miserans graviter dextramque tetendit
 et mentem patriae subiit pietatis imago.
 'quid tibi nunc, miserande puer, pro laudibus istis, 825
 quid pius Aeneas tanta dabit indole dignum?
 790 arma, quibus laetatus, habe tua; teque parentum
manibus et cineri, si qua est ea cura, remitto.
 hoc tamen infelix miseram solabere mortem:
 Aeneae magni dextra cadis.' increpat ultro 830
 cunctantis socios et terra sublevat ipsum
 sanguine turpantem comptos de more capillos.

795 Interea genitor Tiberini ad fluminis undam
 volnera siccabat lymphis corpusque levabat
 arboris adclinis trunco. procul aerea ramis 835
 dependet galea et prato gravia arma quiescunt.

800 804/5 verba *campis* . . *agricola et secl.* Rbb. 805 *arce* Moret. *Ix*
 Floriac. Serv. in lemmate. *arte* cet. libri, Serv. pl. 812 *fallet te*
 P *fallette* γ^1 *fallite* R 815 *lina* Py^2 817 *transit* R; cf. 785.
transiit $\text{MP}\gamma\alpha^1\text{b}$ *transiit* $\alpha^2\text{cm}\chi$ Ribb. *transiit* π 819 *sinus* M^1
 $\gamma^2\text{b}^3\pi$ 824 *subit* Rc^1 *strinxit* $\text{M}\chi$ Lad.; cf. IX 294. 827 *lae-*
tati's Ribb. 834 *levabat* γbc Serv. *lavabat* cet. l., Serv. Flor.

stant lecti circum iuvenes; ipse aeger anhelans
 colla fovet fusus propexam in pectore barbam;
 multa super Lauso rogitat multumque remittit,
 qui revocent maestique ferant mandata parentis. 840
 at Lausum socii exanimem super arma ferebant
 flentes, ingentem atque ingenti vulnere victum.
 agnovit longe gemitum praesaga mali mens.
 canitiem multo deformat pulvere et ambas
 ad caelum tendit palmas et corpore inhaeret. 845

‘Tantane me tenuit vivendi, nate, voluptas,
 ut pro me hostili paterer succedere dextrae,
 quem genui? tuane haec genitor per volnera servor
 morte tua vivens? heu, nunc misero mihi demum
 exitium infelix! nunc alte vulnus adactum! 850
 idem ego, nate, tuum maculavi crimine nomen
 pulsus ob invidiam solio sceptrisque paternis.
 debueram patriae poenas odiisque meorum:
 omnis per mortis animam sontem ipse dedissem!
 nunc vivo neque adhuc homines lucemque relinquo. 855
 sed linguam.’ simul hoc dicens attollit in aegrum
 se femur et, quamquam vis alto vulnere tarda est,
 haud deiectus equum duci iubet. hoc decus illi,
 hoc solamen erat, bellis hoc victor abibat
 omnibus. adloquitur maerentem et talibus infit: 860
 ‘Rhaebe, diu, res si qua diu mortalibus ulla est,
 viximus. aut hodie victor spolia illa cruenta
 et caput Aeneae referes Lausique dolorum
ultor eris mecum aut, aperit si nulla viam vis,
 occumbes pariter; neque enim, fortissime, credo, 865
 iussa aliena pati et dominos dignabere Teucros.’
 dixit et exceptus tergo consueta locavit
 membra manusque ambas iaculis oneravit acutis
 aere caput fulgens cristaque hirsutus equina.

Sic cursum in medios rapidus dedit. aestuat ingens 870
 uno in corde pudor mixtoque insania luctu.
 et furiis agitatus amor et conscia virtus.
 atque hic Aenean magna ter voce vocavit.

838 *pectora* Madv. 44. *corpore* Py 850 *exitium* $\gamma^1 a^1 c^2$ Serv.
 857 *quamvis* P² inde *quamvis dolor a. v. tardet* Peerlk. Ribb. *tarda*
 est Schap.⁸ et Schröt. 1888, 10. *tardat* P¹ *ardat* M¹ inde *alti vul-*
neris ardet Hoffm. ZöG. 1853, 518. *tardet* cet. libri 862 *cruenti* P¹
 (cf. Serv. pl.) Ribb. 872 (= XII 668) soli habent $\gamma^2 a^2 c^x$

Aeneas agnovi
 'sic pater ille d
 incipias confere
 tantum effatu
 ille autem: 'q
 terres? haec vi
 nec mortem ho
 desine, nam ve
 dona prius.' d
 inde aliud sup
 ingenti gyro, s
 ter circum adst
 tela manu iacie
 immanem aerat
 Inde ubi t
 vellere et urge
 multa movens
 bellatoris equi
 tollit se arrect
 verberat effusu
 implicat eiecto
 clamore incen
 advolat Aeneas
 et super haec
 effera vis ani
 suspiciens ha
 'hostis amare,
 nullum in cae
 nec tecum me
 unum hoc per
 corpus humo
 circumstare od
 et me consort
 haec loquitur
 undantique an

874 *adgn.*
 884 *aereus* MPm
 Menag. l Ribb.

Aeneas adgnovit enim laetusque precatur:
 'sic pater ille deum faciat, sic altus Apollo!
 incipias conferre manum.' 875

840 tantum effatus et infesta subit obvius hasta.
 ille autem: 'quid me erepto, saevissime, nato
 terres? haec via sola fuit, qua perdere posses.
 nec mortem horremus nec divom parcimus ulli. 880

845 desine, nam venio moriturus et haec tibi porto
 dona prius.' dixit telumque intorsit in hostem;
 inde aliud super atque aliud figitque volatque
 ingenti gyro, sed sustinet aureus umbo.
 ter circum adstantem laevos equitavit in orbis 885
 tela manu iaciens, ter secum Troius heros
 850 immanem aerato circumfert tegmine silvam.

Inde ubi tot traxisse moras, tot spicula taedet
 vellere et urgetur pugna congressus iniqua,
 multa movens animo iam tandem erumpit et inter 890
 bellatoris equi cava tempora conicit hastam.

855 tollit se arrectum quadrupes et calcibus auras
 verberat effusumque equitem super ipse secutus
 implicat eiectoque incumbit cernuus armo.
 clamore incendunt caelum Troesque Latinique. 895

advolat Aeneas vaginaque eripit ensem
 880 et super haec: 'ubi nunc Mezentius acer et illa
 effera vis animi?' contra Tyrrhenus, ut auras
 suspiciens hausit caelum mentemque recepit:

'hostis amare, quid increpitas mortemque minaris? 900
 nullum in caede nefas: nec sic ad proelia veni,
 865 nec tecum meus haec pepigit mihi foedera Lausus.
 unum hoc per, si qua est victis venia hostibus, oro:
 corpus humo patiare tegi. scio acerba meorum
 circumstare odia: hunc, oro, defende furorem 905
 et me consortem nati concede sepulcro.'

at ingens 870 haec loquitur iuguloque haud inscius accipit ensem
 undantique animam diffundit in arma cruore.

874 *adgn. eum* Hertz. et Gebh. WkIPh. 1887, 784. 881 iam *γλ*
 884 *aereus* MPm 879 *erupit γ* 899 *caeli* Peerlk. 908 *arva*
 Menag. 1 Rbb.